

Dolanský jez

Klapající mlýnské kolo, náhony, strouhy, stavidla, česla a hlavně jezy. Ale také mlynář v zástěře, pytle s obilím, mouka a koňské povozy. To vše neodmyslitelně patřilo snad ke každé řece či vodnatějšímu potočce, kde toto, tak zvané bílé řemeslo, naši předci provozovali.

Dnes již klasické vodní mlýny známe pouze z pohádek a ve většině mlýnů byste už ani dřevěné mlýnské kolo nenašli. Na druhou stranu svou půvabnou krásu i určité kouzlo si tyto odkazy dávné minulosti rozhodně uchovaly. Ale mlýny nejsou pouze budovy a grunty. K mlýnu patřilo i tak zvané vodní právo (právo umožňující využívání vody) a hlavně již zmiňované jezy. Ty sloužily k usměrňování vody, jejímu zadržování a znásobování její síly. Výška jezu byla vždy pečlivě propočítána a bez dobře postaveného jezu by se vodní mlýny rozhodně neobešly. Každý mlynář se o svůj jez musel starat a do doby, než přešly pod jednotnou správu státních vodohospodářských podniků, byl jejich stav vizitkou každého mlýna. Dnes je již však většina mlýnů nefunkčních či zaniklých, a tak i jezy leckde neplní svou funkci. Přitom tato uměle vytvořená hrazení v korytech řek výrazně zasahují do rychlosti proudění vody a do celkového charakteru jednotlivých toků. Dobře postavený, funkční a šetrně využívaný jez je důležitým prvkem sloužícím zejména k zadržování vody v krajině, určitě vyhovuje i určitým druhům ryb, ptákům i jiným volně žijícím živočichům. Zároveň podporuje přírodní samočisticí procesy vody a částečně brzdí erozi břehů. Na druhou stranu, špatně konstruované jezy, například bez rybích přechodů, mohou být překážkou při migraci ryb i dalších vodních živočichů. Každopádně však jezy výrazně zasahují do krajinného rázu naší přírody a upřímně řečeno, já už si naše řeky bez jezů neumím ani představit.

Vždyť jenom na území Plzeňského kraje máme několik desítek, možná i stovek zajímavých jezů. Některé jsou funkční, opravené a využívány, jiné jsou již rozvalené či protřžené, ale každopádně jsou a budou. Určitě každý z vás by našel ve svém okolí nějaký ten jez a určitě každý z vás si vzpomene na dětství, kdy se chodil k jezu v létě koupat, v zimě bruslit, či chytat ryby, nebo se jen tak dívat na padající vodu. Každý vodák, rybář či milovník přírody asi ví, o čem hovořím, a tak mi dovoluňte, abych vás právě těchto zimních dnech pozval k jednomu z těch starších a částečně zapomenutých. Pojďte se spolu s námi podívat k Dolanskému mlýnu a jeho jezu na řece Berounce. Ten najdete pár kilometrů pod Plzní na druhém konci polesí Zábělá u silničního mostu spojujícího obec Chrást a Dolany. Jedná se o jez, který ještě před několika lety zadržoval vodu pro dvě elektroturbíny. Dnes je však u pravého břehu protřžen, a tak je vidět nejen to, jak byl důmyslně postaven, ale i to, jaký byl při jeho stavbě použit materiál. Vodou opraco-

vané dřevěné kůly a zbytky trámové konstrukce při dlouhotrvajících mrazech vám nabídnou jedinečné fotografické náměty. Ostrůvky z rozvalených kamenů a naplavenin šterku pod jezem jsou stanovištěm k odpočinku vodních ptáků, a tak zde můžete zahlédnout jak divoké kachny, lisky černé, tak třeba i volavky popelavé, labutě velké atd. Na nezamrzlé vodě pod jezem pak často loví ryby morčáci a kormoráni velcí. Opakovaně jsem zde viděl i hoholy severní, volavku bílou, orlovce říčního a samozřejmě ledňáčka říčního. Opravdu kouzelné místo s precizně postaveným mlýnem.

Chcete-li se pak příjemně projít, vydejte se od jezu proti proudu směrem k Plzni a uvidíte nocoviště kormoránů, bílé stromy potřísněné jejich trusem, skalní masivy nad řekou, které jsou stanovištěm a hnízdištěm výra velkého či zříceninu hradu Věžka. Přejdete-li přes Dolanský most a půjdete kousek po silnici směrem na Zruč - Senec a Druztovou, dostanete se na turisticky značenou cestu vedoucí na Věžku a do polesí Háj. Ten, kdo půjde po pravém břehu při řece po proudu pak bude muset vyšplhat na skalní vyhlídku po neznačené pěšině a následovat klikatící se koryto řeky poněkud náročnějším terénem. Každopádně ať půjdete podél řeky kamkoliv, zcela jistě narazíte na další jez a to je dobře.

Co dodat závěrem? Ať už půjdete po proudu či proti němu, určitě si nezapomeňte turistickou mapu, vhodnou obuv i oblečení, neboť štěstí přeje připraveným a u řeky v zimě to platí dvojnásob.

■ Karel Makoň

